
ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

УДК 796.42 (477.86)
ББК 73.711

Олександр Фотуйма,
Оксана Крижанівська

ІВАНО-ФРАНКІВЩИНА ЛЕГКОАТЛЕТИЧНА: ІСТОРИЧНИЙ НАРИС

У статті аналізується розвиток легкої атлетики в Івано-Франківській області. Перші згадки про організацію занять із видів легкої атлетики сягають кінця XIX – початку XX століття. Вони безпосередньо стосуються діяльності осередків товариств і клубів “Сокіл”, “Січ”, “Україна”, “Сянова чайка”.

Ключові слова: легка атлетика, етапи розвитку легкої атлетики, національне виховання.

The article analysis the development of track and field athletics of Ivano-Frankivsk region. The first memories of different kinds of track and field athletics trainings on Precarpathia go back to the end of 19 th – beginning of 20 th century. They have much to do with such organizations and clubs' activity as “Sokol”, “Sich”, “Ukraina”, “Sich”.

Key words: track and field athletics, laps of track and field athletics developmet, national upbringing.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Розбудова української держави, входження в новий період продуктивного розвитку всіх сфер соціального життя, актуалізація багатого культурно-історичного досвіду й відродження традицій національного виховання ставлять на перший план проблему соціальної роботи із сучасною молоддю. На думку вчених [1; 7], головна мета національного виховання молоді визначається як формування особистісних рис громадянина України, що включають у себе національну самосвідомість, розвинену духовність, правову, трудову, фізичну, моральну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту [7]. Саме молодь потребує найбільшої уваги з боку суспільства, соціальної допомоги, захисту й підтримки.

Сьогодення вимагає теоретичного обґрунтування історично сформованих етапів розвитку видів спорту, зокрема легкої атлетики. Через аналіз історичного минулого рідного краю ми закладаємо основу національної свідомості, культури підрастаючого покоління.

Становлення легкої атлетики в Галичині й зокрема на Прикарпатті вивчалось як вітчизняними [4; 5], так і закордонними вченими [8]. Як правило, це період від кінця XIX століття до 1939 року. Щодо новітнього періоду розвитку легкої атлетики на Івано-Франківщині, то даних у доступній нам літературі нами не знайдено.

Мета роботи – висвітлити розвиток легкої атлетики на Івано-Франківщині в новітньому історичному часі.

Результати дослідження та їх обговорення. Становлення й розвиток легкої атлетики на Івано-Франківщині відбувався у вкрай несприятливих умовах. Австрійсько-польська адміністрація сприяла активному зростанню тільки розгалуженої мережі польських спортивних клубів, військово-спортивних і поліцейсько-спортивних союзів, державних комітетів фізичного виховання та військової підготовки [9]. Крім цього, українська громадськість старшого віку ставилася до спорту як до “варварства” та “зайвого нищення черевиків” [1; 5]. Тому легка атлетика започатковується представниками інтелігенції, молодими юристами, економістами, філософами, які завершили студії у вищих закладах освіти Європи, у гімназіях Прикарпаття.

На думку спеціалістів [2; 4], розвиток фізичної культури на Прикарпатті до Першої світової війни пройшов два етапи – 1903–1906 рр. і 1906–1914 рр. й характеризується заснуванням ряду товариств і клубів: “Січ”, “Сокіл”, “Україна”, “Поділля”, “Пласт” “Сянова Чайка” тощо. Саме вони стають центрами західноукраїнського

спортивного руху. Зокрема, 15 жовтня 1911 р. на площі “Сокола-Батька” у Львові, відбулися I Запорозькі Ігрища, в програму яких входили легкоатлетичні змагання між п’ятьма українськими товариствами. СК “Сянова Чайка” у 1912–1913 рр. досягає найбільшої чисельності та розвитку окремих видів легкої атлетики [5].

Політична система Австро-Угорщини відкривала певні можливості розширення прав українців. Створення гімнастично-спортивних організацій стало важливим фактором консолідації громадян. Бажання досягнути суверенності України, бути важливою складовою політичної карти Європи постає ідеологічною основою для подальшого зміцнення та організаційного зростання визвольного руху. Загалом, для цих історичних етапів властивим є відродження національної культури населення Івано-Франківщини, формування гармонійно розвинутої особистості.

Перша світова війна стала серйозним випробуванням для молоді сокільсько-січових, пластових, спортивних клубів і товариств. Саме вона стала поштовхом до формування Українського Січового Стрілецтва, збройних сил ЗУНР, УГА в боротьбі за незалежність і соборність українських земель.

Із сокільських стрільців спортивних товариств вийшли такі відомі старшини УСС, як: Ф.Черник – чемпіон краю з легкої атлетики, герой боїв із російськими військами під Мотовилівкою; І.Іванець – керівник преси УСС, О.Перфецький, А.Зелений – голови СТ “Україна” (1912–1914 рр.); Л.Цегельський, М.Волошин – довоєнні заступники голови “Сокола-Батька”, І.Цьокан, О.Вахнянин, І.Брикович, С.Чикалюк, С.Сидоряк, І.Лень – відомі сокільсько-спортивні діячі [1; 9].

Молода галицька генерація з гімнастично-спортивних товариств, перевірена й загартована в боях Першої світової війни, зайняла ключові позиції в лавах УГА, брала активну участь у діяльності уряду, державного секретаріату військових справ ЗУНР, корпусі Січових Стрільців Є.Коновальця. Генеральний військовий комісаріат очолив вибраний старшинами УСС сотник Д.Вітовський, засновник січового руху на Станіславщині [5].

У кінці XIX століття відроджуються Олімпійські ігри. Одним із найпопулярніших видів цих змагань стала легка атлетика. Це зумовлено як історично (вона була представлена на всіх Олімпіадах стародавніх часів та сучасності), так і великою кількістю дисциплін, що робить її медалемістким видом спорту.

Івано-Франківські легкоатлети беруть участь у найважливіших змаганнях чотириріччя з 1968 року. Саме цього року прикарпатець Євген Аржанов дебютував на змаганнях XIX Олімпіади в Мехіко.

Євген Олександрович Аржанов (фото 1) народився 9 лютого 1948 року в місті Калуш. На думку тренерів, Євген Аржанов – особистість яскрава й суперечлива. На доріжці він був швидким, витривалим і безстрашним, він не визнавав авторитетів і готовий був змагатися з будь-яким суперником. З дитинства займався музикою та спортом. Закінчив із відзнакою хіміко-технологічний технікум. Виконавши високий як для ігрових видів спорту області перший розряд із баскетболу, прагнув реалізувати себе й у футболі. Його виступ на обласному рівні за калуський “Хімік” помітили тренери з легкої атлетики.

Фото 1. Євген Аржанов (№349)

Цікаво, що норматив майстра спорту в бігу на 800 м Євген виконав всього за кілька місяців тренувань. 1967 року дев'ятнадцятирічний спортсмен перемагає на першості Радянського Союзу серед юніорів. Олімпіада в Мехіко була невдалою. Після неї, змінивши тренера, він виборює перемогу на трьох чемпіонатах Європи: двох зимових (1970–1971 рр.) і одному літньому (1971 р.).

Апогеєм спортивної кар'єри Є.Аржанова стали XX Олімпійські ігри в Мюнхені (1972 р.), де він у драматичному фіналі завоював срібну медаль. Протягом 11 років рекорд Радянського Союзу в бігу на 800 м належав Євгену Аржанову (1.45,3 с).

У порівнянні з івано-франківськими, львівські легкоатлети беруть участь в Олімпіадах із 1912 року (V Олімпіада, Стокгольм). Тоді в легкоатлетичних змаганнях взяв участь Василь Понурський, а на VIII Олімпійських іграх (Париж, 1924 р.) Львів представляв Станіслав Сосницький. Він був заявлений у змаганнях із бігу на 100 м та стрибках у довжину, однак йому, як і попереднику, не вдалося гідно протидіяти відомим легкоатлетам [5].

М.Р.Никируй та О.В.Римар [4], досліджуючи участь львівських спортсменів в Олімпійських іграх сучасності, виявили, що на змаганнях у Берліні (1936 р.) за Польщу виступало вісім представників міста Лева, троє з яких були легкоатлетами: Владислава Власевич у бігу на 100 м стала олімпійською чемпіонкою, Казимеж (Казимир) Кухарський у фінальному забігу на 800 м посів 4-те місце та Броніслав Ганцаж виступав у марафонському бігу, проте не зміг відзначитися.

У складі команди Радянського Союзу на VI Олімпіаді в Мельбурні (Австралія) змагаються: Юрій Кутенко (десятиборство), Ігор Тер-Ованесян (стрибки в довжину), Віталій Чорнобай (стрибки із жердиною). Проте дебют львівських легкоатлетів був невдалий – вони не змогли вибороти жодної медалі [4].

Однак уже незабаром на Олімпіаді 1960 року в Римі спортсмени Львівщини змогли себе достойно зарекомендувати. Бронзову медаль у стрибках у довжину з результатом 804 см зміг вибороти випускник Львівського інституту фізичної культури Ігор Тер-Ованесян. За крок до олімпійської нагороди в десятиборстві зупинився Юрій Кутенко, який був четвертим [4].

Яскравими представниками івано-франківської легкої атлетики 50–60-х років XX століття були: Анатолій Гемба (десятиборство), Іван Максименко (метання молота, метання диска), Михайло Шиптур (стрибки у висоту), Михайло Ільків (десяти-

борство), Карпель Терлецький (біг 800, 1500 м), Броніслав Федор (метання молота), Михайло Дебенко (біг 100 м), Богдан Курило (біг 400 м з/б), Володимир Сальський (біг 100 м), Євген Єрузель (біг 800 м), Анатолій Дмитренко (біг 1500, 3000 м), Іван Файчак (стрибки в довжину, десятиборство), Васирина Кобзей (Антонець) (100 м з/б, п'ятиборство, фото 2). Підготовкою спортсменів займаються відомі тренери: А.І.Кривий, В.К.Сіммуль, А.Є.Комарницький, П.Й.Дзвоник, І.П.Пустовіт, В.М.Чистиков, В.В.Балакшин, В.В.Мацюк, Н.Д.Слюсаренко, Р.С.Козій, Б.Р.Яськевич, І.М.Калинюк.

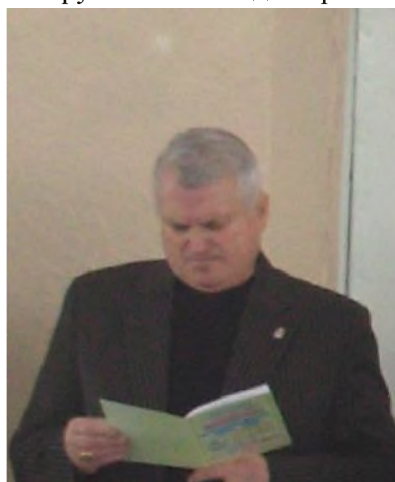
Фото 2. Васирина Кобзей (справа) – МС, багаторазова переможниця та призерка чемпіонатів УРСР із п'ятиборства

У 70-х роках ХХ століття яскравими успіхами на всесоюзній та міжнародній аренах запам'яталися: Євген Аржанов (біг 800 м), Василь Кушмелюк (десятиборство, стрибки в довжину), Степан Богун (біг 3000 м), Любов Федорів (штовхання ядра), Олександр Попов (біг 60 та 100 м), Ігор Григорович (метання списа), Любомир Григорчук (біг 1500 м), Любов Том'юк (біг 3000 м), Ярослава Сегелін (біг 100 та 200 м), Юрій Гіщук (потрійний стрибок), Марія Вахула (семиборство), Михайло Кравченко (біг 1500 м), В'ячеслав Гох (стрибки у висоту), Валерій Серебренніков (біг 1500 м), Юрій Грищук (стрибки у висоту), Марія Беца (біг 1500 м), Олег Крижановський (стрибки із жердиною), Василь Поляруш (потрійний стрибок).

У період з 1975 по 1985 роки формуються відомі школи заслужених тренерів України: Івана Шарого (фото 3), Дмитра Яремчука, Євгена Єрузеля та Володимира Антонця.

а)

б)

Фото 3. Заслужені тренери України – Іван Шарий, Володимир Антонєць (а), Дмитро Яремчук (б)

У цей же час розпочали свою спортивну кар'єру: Ігор Григораш – майстер спорту міжнародного класу, призер чемпіонату Радянського Союзу з метання молота, рекордсмен області (81 м 36 см), Олег Чернишов – майстер спорту, чемпіон Радянського Союзу серед юніорів, Юрій Демидюк – майстер спорту, багаторазовий призер Радянського Союзу з легкоатлетичного десятиборства, Вадим Двораківський – майстер спорту, багаторазовий переможець та призер Чемпіонату України з бігу на 3000 м із перешкодами, Наталія Шляхтич – майстер спорту, багаторазова переможниця та призерка чемпіонату Радянського союзу зі штовхання ядра. Одночасно помітний прогрес відбувався в досягненнях спринтерів.

Зокрема, Мирослав Андрійчук (фото 4) у квітні 1981 року виконує норматив майстра спорту в бігу на 100 м – 10,3 с. Наприкінці сьомого десятиліття до складу команди Радянського союзу в змаганнях зі спортивної ходьби ввійшов представник городенківщини (с. Острівець), майстер спорту – Дмитро Палагіцький.

Фото 4. *Мирослав Андрійчук (№32) – МС, багаторазовий переможець і призер першостей України з бігу на 60 та 100 м*

Цікаво, що історія розвитку спортивної ходьби на Івано-Франківщині сягає 50-х років ХХ століття. Саме тоді, 1954 року, молодий атлет, а нині тренер ДЮСШ міста Бендери (Молдова) Йосип Ковальчук виконав норматив майстра спорту на одному з чемпіонатів Радянського Союзу. Його естафету продовжили: Михайло Зрайко, Микола Федорівський, Василь Куцміда, Марія Мацапула, Віталій Матешко, Олена Жуківська, Ірина Ковальчук.

Фото 5. *Лідія Левандовська*

До складу збірної СРСР із легкої атлетики на ігри ХХІV Олімпіади в Сеулі (1988 р.) претендувала уродженка села Торговиця Городенківського району – Лідія Левандовська (фото 5), оскільки її результат був одним із найвищих у світовому рейтингу спортсменок зі спортивної ходьби на 10 км (44.45,0 с). Однак функціонери радянського спорту не включили її до складу олімпійської команди (табл. 1).

Лідія Левандовська – одна з перших жінок – представниць івано-франківської легкої атлетики – виконала норматив майстра спорту міжнародного класу, була чемпіонкою Радянського Союзу, срібною призеркою Ігор Доброї Волі в Москві 1984 року.

Таблиця 1

Участь івано-франківських легкоатлетів в Олімпійських іграх

Рік	Олімпіада	Місто проведення	Легкоатлети – учасники Олімпіад	Вид	Місце
1968	XIX	Мехіко	Є.Аржанов	800 м	
1972	XX	Мюнхен	Є.Аржанов	800 м	2
1996	XXVI	Атланта	Р.Вірастюк	Штовхання ядра	6
			С.Осович	Естафета 4x100 м	4
2000	XXVII	Сідней	Р.Вірастюк	Штовхання ядра	
			Т.Ляхович	Метання списа	
2004	XXVIII	Афіни	Р.Вірастюк	Штовхання ядра	
			Т.Ляхович	Метання списа	8
			В.Ястребов	Потрійний стрибок	
			І.Шепетюк	Естафета 4x100 м	
			Н.Непорадна	1500 м	9
2008	XXIX	Пекін	Т.Ляхович	Метання списа	
			В.Ястребов	Потрійний стрибок	
			І.Шепетюк	Естафета 4x100 м	
			Х.Стуй	Естафета 4x100 м	

Ще одним яскравим представником легкої атлетики Івано-Франківщини кінця 70-х початку 80-х років був майстер спорту Михайло Кривоніс. Михайло Ярославович народився 1955 року у с. Світанок, що на Рогатинщині. Легкою атлетикою почав займатися під час служби в армії. Він єдиний, на той час, спортсмен області, котрому вдається конкурувати з відомими спортсменами Радянського Союзу. На сучасному етапі йому належать три рекорди області (див. табл. 2) на дистанціях 3000, 10000 та 3000 м із перешкодами та один – його синові Максимові (5000 м), майстру спорту, члену збірної команди України.

Таблиця 2

Порівняльна таблиця рекордів Івано-Франківської області та України з окремих видів легкої атлетики

Вид легкої атлетики	Рекорди Івано-Франківської області	Прізвище, ім'я спортсмена	Рекорди України	Прізвище, ім'я спортсмена
Чоловіки				
100 м	10,04	Сергій Осович	10,02	Владислав Дологодін
200 м	20,40	Сергій Осович	20,00	Валерій Борзов
400 м	47,68	Олексій Сидоренко	45,11	Валентин Кульбацький
800 м	1.47,91	Володимир Ковалик	1.45,08	Леонід Масунов
1500 м	3.45,45	Олег Озарко	3.30,33	Іван Гешко
3000 м	8.05,6	Михайло Кривоніс	7.35,06	Сергій Лебідь

Продовження табл. 2

5000 м	13.53,04	Максим Кривоніс	13.10,78	Сергій Лебідь
10000 м	28.39,5	Михайло Кривоніс	27.59,8	Павло Андреев
Марафонський біг	2:15.15	Дмитро П'ятничук	2:07.15	Дмитро Барановський
Ест. 4x100 м	40,52	І.Заводовський, С.Бублик, В.Сенів, С.Осович	38,53	К.Рурак, О.Осович, О.Крамаренко, В.Дологодін
110 м з/б	14,5	Борис Павленко	13,22	Сергій Демидюк
400 м з/б	55,4	Іван Калиняк	48,02	Олег Твердохліб
3000 м з/п	8.45,3	Михайло Кривоніс	8.21,75	Андрій Попеляєв
Стрибки в довжину	7 м 78 см	Роман Дрогомирецький	8 м 35 см	Сергій Лаєвський
Стрибки у висоту	2 м 08 см	В'ячеслав Гох	2 м 40 см	Рудольф Поварніцин
Потрійний стрибок	17 м 32 см	Віктор Ястребов	17 м 90 см	Володимир Іноземцев
Штовхання ядра	21 м 34 см	Роман Вірастюк	21 м 81 см	Юрій Білоног
Метання списа	73 м 82 см	Валерій Косарев	82 м 78 см	Андрій Мазніченко
Метання диска	58 м 90 см	Роман Вірастюк	68 м 88 см	Володимир Зінченко
Метання молота	81 м 36 см	Ігор Григораш	86 м 74 см	Юрій Сєдих
С/х 20 км	1:25.54,0	Микола Федорівський	1:19.43	Анатолій Соломін
С/х 50 км	4:05.58,0	Микола Федорівський	3:43.57	Віталій Попович
Десятиборство	7650	Юрій Демидюк	8709	Олександр Апейчев
Жінки				
100 м	11,37	Ірина Шепетюк	10,82	Жанна Блок
200 м	23,31	Ірина Шепетюк	22,17	Жанна Блок
400 м	54,47	Світлана Марчук	48,27	Ольга Бризгіна
800 м	2.00,53	Неля Непорадна	1.53,43	Надія Олізаренко
1500 м	4.03,73	Неля Непорадна	3.56,63	Надія Радугіна
3000 м	9.01,05	Неля Непорадна	8.26,53	Тетяна Самоленко
5000 м	17.18,0	Тетяна Галюк	14.59,26	Наталія Беркут
Марафонський біг	2:47.42,0	Марія Василюк	2:25.44	Тетяна Гладирь
Ест. 4x100 м	46,73	С.Люк, О.Кирилович, Ю.Пташник, Х.Стуй	42,96	Т.Ткаліч, А.Кравченко, О.Пастушенко, М.Майданова
100 м з/б	13,8	Василина Кобзей	12,39	Наталія Григор'єва

400 м з/б	1.04,0	Олеся Яцук	53,37	Тетяна Терещук-Антіпова
Стрибки в довжину	5 м 84 см	Галина Зьола	7 м 24 см	Лариса Бережна
Стрибки у висоту	1 м 70 см	Тетяна Лук'янова	2 м 05 см	Інга Бабакова
Потрійний стрибок	12 м 43 см	Наталія Петрів	15 м 50 см	Інесса Кравець
Штовхання ядра	19 м 13 см	Наталія Шляхтич	21 м 69 см	Віта Павлиш
Метання списа	63 м 23 см	Тетяна Ляхович	63 м 23 см	Тетяна Ляхович
Метання диска	59 м 05 см	Галина Веремчук	70 м 80 см	Лариса Міхальченко
С/х 10 км	44.45,0	Лідія Левандовська	43.58,94	Тетяна Рогозіна
С/х 20 км	1:38.45,1	Ірина Ковальчук	1:27.27,0	Віра Зозуля
Семиборство	4834	Оксана Козакевич	6832	Людмила Блонська

З 1992 року починається новий виток історії легкої атлетики України. Зі здобуттям незалежності наша держава переживає складний період у забезпеченні підготовки спортсменів високого рівня майстерності. Цей етап характеризується певним занепадом розвитку легкої атлетики в регіоні, що миттєво відбилося на результатах.

Так, якщо 1990 року в літньому чемпіонаті області взяло участь 202 (107 чоловіків та 95 жінок), 1991 року – 143 спортсмени (85 чоловіків та 58 жінок), то 1992 року – лише 81 представник Івано-Франківщини (40 чоловіків та 41 жінка) стартував на цих змаганнях.

Протягом сучасного періоду державності України успіхами у змагальній діяльності вирізняються: Роман Вірастюк (фото 6) – майстер спорту міжнародного класу, бронзовий призер чемпіонату Європи у штовханні ядра, 6 місце на XXVI Олімпійських іграх в Атланті, рекордсмен області (21 м 34 см); Василь Вірастюк – майстер спорту міжнародного класу, багаторазовий переможець і призер чемпіонатів України зі штовхання ядра; Сергій Осович – майстер спорту міжнародного класу, 4 місце в ест. 4x100 м на XXVI Олімпійських іграх в Атланті, чемпіон Європи, рекордсмен України з бігу на 200 м (20,40 с) у закритих приміщеннях; Марія Василюк – майстер спорту міжнародного класу, срібний призер чемпіонату Радянського Союзу, рекордсменка області з марафонського бігу, Василь Куцміда – майстер спорту, чемпіон України зі спортивної ходьби; Дмитро П'ятничук – майстер спорту України, багаторазовий переможець і призер чемпіонатів України з марафонського бігу, рекордсмен області; Андрій Буженко – майстер спорту, багаторазовий призер чемпіонатів України з бігу на 800 м; Надія Лукинів – майстер спорту, багаторазова призерка чемпіонатів України зі штовхання ядра; Віктор Іванишин – майстер спорту, чемпіон та призер всеукраїнських та міжнародних змагань із бігу на 1500 та 800 м; Віталій Сенів – майстер спорту, чемпіон та призер чемпіонату України з бігу на 60, 100 та 200 м; Світлана Марчук – майстер спорту, чемпіонка України з бігу на 800 м.

а)

б)

Фото 6. Сергій Осович (а) і Роман Вірастюк (б)

В особливому ракурсі необхідно розглядати новітню історію легкої атлетики Прикарпаття. Серед яскравих особистостей представниця калузького району (с. Голень) Тетяна Ляхович (фото 7 а) – рекордсменка України (63 м 23 см), срібна призерка молодіжного чемпіонату Європи, фіналістка XXVIII (Афіни, 2004 р.) та учасниця XXVII (Сідней, 2000 р.) і XXIX (Пекін, 2008 р.) літніх Олімпійських ігор; коломиянка Ірина Шепетюк (фото 7 б) – чемпіонка молодіжного чемпіонату Європи в естафеті 4x100 м, учасниця XXVIII (Афіни, 2004 р.) та XXIX (Пекін, 2008 р.) літніх Олімпійських ігор; надвірнянець Віктор Ястребов (фото 7 в) – срібний призер чемпіонату Європи в потрійному стрибку, учасник XXVIII (Афіни, 2004 р.) та XXIX (Пекін, 2008 р.) літніх Олімпійських ігор; франківчанка Неля Непорадна (фото 7 г) – чемпіонка Європи та світу серед юніорів, рекордсменка Європи серед юніорів, фіналістка XXVIII (Афіни, 2004 р.) літніх Олімпійських ігор.

а)

б)

в)

г)

Фото 7. Майстри спорту міжнародного класу – Тетяна Ляхович (а), Ірина Шепетюк (б), Віктор Ястребов (в), Неля Непорадна (г)

Окремо необхідно торкнутися успіхів на всеукраїнській та міжнародній аренах спортсменів-легкоатлетів із вадами розвитку. Зокрема, Роман Месик (фото 8 а) – член параолімпійської збірної України (вади зору) з легкої атлетики (п'ятиборство), неодноразовий переможець чемпіонату України, рекордсмен України, срібний призер чемпіонату Європи та дворазовий бронзовий призер чемпіонату Європи (2001 р.), учасник XII літніх Параолімпійських ігор (Афіни, 2004 р.).

Андрій Голіней (фото 8 б) – багаторазовий Чемпіон світу серед спортсменів з вадами інтелектуального розвитку, рекордсмен світу на дистанціях 3000 м, 5000 м, 10000 м, 3000 м із перешкодами.

а)

б)

Фото 8. Роман Месик (а), Андрій Голіней (б) зі своїм наставником Євгеном Єрузелем (у центрі) та колегою по команді – іванофранківцем Дмитром Волосянком (справа) (Франція, 2008 р.)

Висновки

Проведене пошукове дослідження вказує на те, що розвиток легкої атлетики на території Івано-Франківської області в новітньому історичному часі проходить у три етапи:

I етап (1939–1969 рр.). Характеризується формуванням організаційної структури навчально-тренувального та змагального процесів підготовки спортсменів. Створюються відділення легкої атлетики в спортивних школах міст області (Івано-Франківськ, Коломия, Калуш, Городенка, Долина) та технікумі фізичної культури (1940 р.);

II етап (1970–1988 рр.). Характеризується досягненням значних успіхів івано-франківських спортсменів. Більшість рекордів Івано-Франківської області встановлюються саме в цьому історичному проміжку. 18 юнаків і дівчат, 12 юніорів та юніорок, 14 дорослих спортсменів протягом цього етапу входили до складу команди України на змаганнях всесоюзного рівня, з них 11 легкоатлетів змагалися на міжнародному рівні у складі збірної Радянського Союзу;

III етап (1989–1996 рр.). Для нього властивий деякий занепад у розвитку спорту загалом та легкої атлетики зокрема. Матеріальне забезпечення й цільове фінансування відсутні. Відбувається руйнація системи підготовки спортсменів. Кількість дітей, що займається легкою атлетикою, суттєво знижується. Талановита молодь івано-франківщини їде тренуватися до Львова (Лілія Костюк, біг на 400, 800 м; Ярослав Костишин, метання молота; Оксана Крижанівська, біг на 800, 1500 м), Тернополя (Віталій Сенів, біг на 60, 100, 200 м), Харкова (Світлана Марчук, Віктор Івани-

шин, Андрій Буженко – усі спеціалізуються в бігу на середні дистанції), Києва (Віктор Проноза, біг на 110 м з/б; Петро Романюк, біг на 400 м, Лариса Дроздук біг на 800, 1500 м). Рівень конкуренції у змаганнях чоловіків та жінок у таких видах, як біг із бар'єрами, стрибки в довжину, стрибки у висоту, стрибки із жердиною, метання диска, багатоборства, невпинно падає.

Вивчення, осмислення й аналіз занять легкою атлетикою в площині досліджуваного історичного періоду може бути основою для вмілого використання досвіду на сучасному етапі розбудови системи спорту на Прикарпатті, дає можливість використовувати цю інформацію для створення моделі сучасних товариств і спортивних клубів, виховання нової плеяди легкоатлетичних талантів.

1. Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. – 232 с.
2. Енциклопедія олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова, І. Р. Мацішина. – К. : Олімпійська література, 2005. – 463 с.
3. Кордіак Ю. Чемпіони живуть у Львові : нариси, статті / Ю. Кордіак. – Л. : Каменяр, 1980. – 176 с.
4. Никируй М. Р. Львівські легкоатлети – учасники ігор олімпіад / М. Р. Никируй, О. В. Римар // Молода спортивна наука України. – 2007. – Т. 4 – С. 43–48.
5. Нога О. П. Світ львівського спорту 1900–1939 рр. Спорт, досягнення, товариства, архітектура, вбрання, мистецтво / О. П. Нога. – Львів : Українські технології, 2004. – 784 с.
6. Спорт на Україні / упоряд. М. М. Подольський. – К. : Здоров'я, 1969. – 312 с.
7. Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації у Національно-визвольному русі Галичини (друга половина ХІХ ст. – перша половина ХХ ст.) / Б. Трофим'як. – Тернопіль : [б. в.], 2001. – 694 с.
8. Zaborniak S. Kultura fizyczna ludności ukraińskiej na ziemiach polskich (1868–1939) / S. Zaborniak. – Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. – 544 p.
9. Zaborniak S. Lekkoatletyka na Podkarpaciu (1894–2008) / S. Zaborniak. – Rzeszów, 2009. – 853 p.
10. In Memoriam braci Freyerów – Alfreda (1901–1927) i Bronisława (1906–1944) / pod red. S. Zaborniak – Tarnobrzeg, 2009. – 198 p.